

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR

HALİL PALALI BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2019/42903
Karar Tarihi : 21/1/2025

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Recai AKYEL
Selahaddin MENTEŞ
Muhterem İNCE
Yılmaz AKÇİL
Raportör : Burak GÜNGÖR
Başvurucu : Halil PALALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, deliller değerlendirilirken kolluk tutanağına aksi ispat edilemeyecek seviyede üstünlük tanınması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Karşıyaka Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü tarafından yapılan kontrollerde kandaki alkol miktarını belirleyen cihazı kullanmayı kabul etmediği gerekçesiyle 2.869 TL, araç kullanırken sürücü belgesini yanında bulundurmadığı ve yetkililere ibraz etmediği gerekçesiyle 235 TL idari para cezasıyla cezalandırılmış; başvurusunun sürücü belgesine iki yıl süreyle el konulmuştur.

3. Bu işlemlerin ardından kolluk tarafından düzenlenen Bilgilendirme Tutanağı'nda, teknik cihazı kullanmayı kabul etmemesi üzerine kendisine idari para cezası verilip ehliyetine iki yıl süreyle el konulacağına dair bilgi verildiği hâlde başvurusunun cihazı üflemei reddettiği belirtilmiştir. Benzer şekilde, alkol ölçümü yapılan teknik cihazdan alınan alkol raporuna dair fiş çıktısının "Sonuç" başlıklı bölümünde de "Ret" ibaresine yer verilmiştir. Diğer yandan kolluk tarafından düzenlenen tüm tutanaklarda başvurusunun imzadan imtina ettiği ifade edilmiştir.

4. Başvurucu, anılan işlemlere karşı iptal başvurusunda bulunmuştur. Başvurusunda, ruhsat sahibi olduğu araçta seyahat etmekteyken İzmir'in GİRNE Bulvarı'nda aracın durmasının ardından ATM'den para çekmek amacıyla yolcu mahallinden inerek ATM'ye gittiği sırada yanına gelen trafik polislerinin alkol ve evrak kontrolü yapmak istediğini, aracı kendisi kullanmadığı, aracın yolcu koltuğunda seyahat ettiği için bu duruma itiraz ettiğini, sonrasında ise ancak araç işleten sıfatıyla ve alkolmetreyi üfleme suretiyle muayene yaptırabileceğini söylediğini fakat alkol miktarını belirleyen cihazı kullanmayı kabul etmediği gerekçesiyle kolluk tarafından hakkında idari para cezası verildiğini ve sürücü belgesine iki yıl süreyle el konulduğunu belirtmiştir.

5. Anılan itirazı inceleyen Karşıyaka 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 13/11/2019 tarihli kararıyla başvurunun reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Başvuruda bulunanın itiraz dilekçesi ve davalı idare tarafından gönderilen uygulama evraklarının incelenmesinde; ... plakalı araç sürücüsünün yapılan denetimler esnasında alkolmetreye üflemediği, KTK'nun 48/9 maddesinde 'uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılıp kullanılmadığı ya da alkolün kandaki miktarını tespit amacıyla kollukça teknik cihazlar kullanılmasını kabul etmeyen sürücülere 2000 TL idari para cezası verilir ve sürücü belgesi iki yıl süreyle geri alınır' hükmünün mevcut olduğu, düzenlenen cezada herhangi bir yanlışlığın olmadığı, resmi görevliler tarafından düzenlenen tutanakların aksi kanıtlanıncaya kadar hukuken geçerli olduğu, Yargıtay uygulamalarına göre başka bir delille desteklenmesi gerekmeyişi, bu konuda aksine bir yasa ve mevzuat bulunmadığı, bu haliyle itiraz eden hakkında düzenlenen trafik cezası miktarı ve sürücü belgesinin geçici geri alma süresinin doğru olarak belirlendiği tespit edildiğinden başvurunun reddine dair aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir."

6. Başvurucu, Hâkimliğin verdiği itirazın reddi kararına itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazını değerlendiren Karşıyaka 2. Sulh Ceza Hâkimliği 28/11/2019 tarihli kararı ile itirazı reddetmiş ve idari yaptırım kararı kesinleşmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...resmi görevliler tarafından düzenlenen tutanakların aksi kanıtlanıncaya kadar hukuken geçerli olduğu, Yargıtay uygulamalarına göre başka bir delille desteklenmesi gerekmeyişi, bu konuda aksine bir yasa ve mevzuat bulunmadığı, bu haliyle itiraz eden hakkında düzenlenen trafik cezası miktarı ve sürücü belgesinin geçici geri alma süresinin doğru olarak belirlendiği tespit edildiğinden başvurunun reddine karar verildiği, itiraz nedenlerinin yerinde olmadığı, bir değişiklik olmaması nedeni ile itiraz yerinde görülmediğinden..."

7. Başvurucu, nihai kararı 12/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 19/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; itirazlarını destekleyen, olay anında aynı araçta bulunan tanıkların beyanları ile olay yerini gören MOBESE ve ATM güvenlik kamera kayıtlarını dava dosyasına sunmasına rağmen Hâkimliğin delilleri incelemeyen ve Kolluk Tutanağı'nı mutlak doğru kabul ederek karar verdiğini ileri sürmüştür. Başvurucuya göre Hâkimliğin Kolluk Tutanağı'yla bağlı kalması ve bu şekilde ispat yükünün tersine çevrilmesi hukuk devleti ilkesini zedelemektedir. Başvurucu, Kolluk Tutanağı'nın aksini ortaya koyacak tanık beyanlarının ve kamera kayıtlarının Hâkimlik tarafından dikkate alınmadığından yakınmıştır. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine ilişkin olduğu, bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, deliller değerlendirilirken kolluk tutanağına aksi ispat edilemeyecek seviyede üstünlük tanınması hususuyla bağlantılı olarak eşitlik ilkesine ilişkin ilgili hukuka ve genel ilkelere *Gurbet Çoban* (B. No: 2019/38857, 17/11/2021, §§ 17-39) kararında yer vermiştir. Buna göre mahkemeden başvurunun iddia ve itirazlarını dikkate alması, bunları ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılaması, bu iddialarda da yeterli ölçüde şans tanıdığını ortaya koyması beklenmektedir. İdari işlemlerin ve bu bağlamda kamu ajanları tarafından düzenlenen tutanakların içeriğinin hukuka/gerçeğe uygunluk karinesinden yararlanacağı hukukun bilinen bir ilkesi olmakla birlikte idari işlemin hukukiliğinin veya tutanağın içeriğinin gerçekliğinin dava konusu edildiği bir yargılamada hâkimin değinilen karineyi uygulaması bu davanın açılmasını anlamsız hâle getirecektir. İdare tarafından tanzim edilen belgelerin içeriğinin gerçekliği karinesinin yargılamanın sonucu yönünden belirleyici olması bireyi devlete karşı dezavantajlı bir konuma sokacağından silahların eşitliği ilkesini zedeleyebileceği gibi suç isnadıyla ilgili yargılama söz konusu olduğunda masumiyet karinesini de ihlal edebilecektir (*Gurbet Çoban*, § 44).

13. Başvurucuya isnat edilen alkol ölçüm cihazını kullanmayı kabul etmeme eylemi, kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanağa dayanarak delillendirilmiştir. Hâkimlik de başvuruyu reddederken aksi sabit oluncaya kadar geçerli Trafik İdari Para Cezası Karar Tutanağı'nın aksine yeterli ve geçerli belge sunulmadığına vurgu yapmıştır. Başvurucu ise bu tutanağın gerçekliğiyle çelişen, güvenilirliğine şüphe düşüren çeşitli iddialar (bkz. § 9) öne sürmüştür. Ancak Hâkimlik, bu iddiaları değerlendirmeksizin başvurunun tutanağın aksini ispatlayacak delil gösteremediği sonucuna ulaşmıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri incelemiş; başvuruclara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiğini, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceğini vurgulayarak ilgili Anayasa kurallarını yorumlamıştır. (*Yaşasın Aslan*, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; *Kamil Koç*, B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42-48; *Ramazan Tosun*, B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34-42; *Yüksel Hançer*, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18,19; *Muharrem Keserci*, B. No: 2012/575, 8/5/2014, §§ 43-55; *Ahmet Teyit Keşli*, B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; *Abdulselam Tunç*, B. No: 2013/6986, 5/11/2014, §§ 56-66; *Gürhan Nerse*, B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; *Aziz Ağrılı*, B. No: 2013/1377, 25/3/2015, §§ 32-43; *Düzgüt Yalova Gemi İnşa Sanayi A.Ş.*, B. No: 2013/8756, 15/4/2015, §§ 37-48; *Targan Tolga Yungul*, B. No: 2013/1386, 16/4/2015, §§ 23-31; *Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.*, B. No: 2013/1020, 7/5/2015, §§ 22-35; *Fahri Gösteriş*, B. No: 2013/1297, 13/4/2016, §§ 27-37; *Zekayi Çelebi*, B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30; *Özgür Murat Engin*, B. No: 2014/7806, 21/9/2016, §§ 38-44; *Lale Çeliker*, B. No: 2013/8413, 21/9/2016, §§ 24-31; *Cezair Akgül*, B. No: 2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31; *Gökay Dayan*, B. No: 2014/12206, 21/9/2017, § 21; *Ruhşen Mahmutoğlu*, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

15. Başvurucu, alkollü araç kullandığı gerekçesiyle hakkında tesis edilen idari para cezası ve sürücü belgesinin geçici olarak geri alınması işlemine karşı başvuruda bulunurken çeşitli itirazlar ileri sürmüş ve bunlara ilişkin delillerini dosyaya sunmuştur. Başvurucu, olay anında aynı araçta olan kişilerin beyanlarının dikkate alınmadığını belirtmiş; çeşitli kamera kayıtlarını mahkemeye sunmuştur. Buna karşılık Hâkimlik "*idari para cezası karar tutanağının resmi evrak niteliğinde bulunduğu ve aksi ispat edilinceye kadar geçerli olduğu*" gerekçesine yer vermekle yetinmiş, başvurunun davanın sonucuna etki edebilecek nitelikteki savunma ve itirazlarına ilişkin herhangi bir değerlendirmede bulunmamış, bu yöndeki iddialara ayrı ve açık bir yanıt vermemiştir (bkz. § 5). Diğer bir ifadeyle somut olayda uyumsuzluğun esasına etkili bazı delillerin toplanmasını ve değerlendirilmesini isteyen başvurunun talepleri hiçbir gerekçe sunulmadan görmezden gelinmiştir. Yargılamada olayla ilgili tutanağın ve idari makamların vardığı sonucun güvenilirliği hiç sorgulanmamış, başvurunun iddialarının gerçekliğine kapalı bir tutum sergilenmiştir. Bu eksiklik itiraz mercii tarafından da giderilmemiştir (bkz. § 6). Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlal tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

18. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aliğül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karşıyaka 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2019/2616 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.